

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра Фінансів

Допущено до захисту
Завідувач кафедри
Баранова В.Г.

“ ___ ” _____ 2016 р.

ВИПУСКНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності Фінанси та Кредит

за темою:
**Напрями зміцнення місцевих бюджетів в умовах бюджетної
децентралізації**

Виконавець
Студентка Фінансово-економічного факультету
Немченко Ганна Валеріївна _____

Науковий керівник
д.е.н., професор
Баранова Вікторія Глібівна _____

Одеса 2016

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ТА ЗАКОНОДАВЧІ ОСНОВИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ	6
1.1. Сутність місцевих бюджетів та їх роль у бюджетній системі	6
1.2. Теоретичні основи бюджетної децентралізації	14
1.3. Законодавче забезпечення функціонування місцевих бюджетів в Україні.....	25
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ФУНКЦІОНУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УКРАЇНІ (на прикладі м. Одеси)	42
2.1. Аналіз динаміки доходної частини місцевого бюджету м. Одеси	42
2.2. Аналіз динаміки видаткової частини місцевих бюджетів	63
РОЗДІЛ 3 СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ У РОЗВИТКУ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ	71
3.1. Основні пріоритети у сфері місцевих бюджетів.....	71
3.2 Державний аудит у забезпеченні ефективного використання коштів місцевих бюджетів	79
ВИСНОВКИ	85
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	88
Додатки.....	Ошибка! Закладка не определена.

ВСТУП

В умовах кризового стану економіки України особливої уваги потребують питання підвищення ефективності функціонування місцевих бюджетів. Саме місцеві бюджети використовуються для соціального розвитку регіонів.

Останні роки актуальним є питання бюджетної децентралізації. Від того, на скільки добре розвинені місцеві бюджети залежить добробут населення в регіоні. На місцевому рівні краще, ніж на центральному, можна побачити, які проблеми для регіону потрібно вирішувати першочергово, оскільки існують регіональні особливості кожного району, області, які важко врахувати з центру. А децентралізація, у розвинених країнах, сприяє вирішенню цієї проблеми.

Усі місцеві бюджети є самостійними, що забезпечується закріпленням за ними відповідних джерел доходів бюджету, правом місцевих органів влади визначати напрями використання бюджетних коштів відповідно до законодавства України, правом відповідних місцевих рад самостійно і незалежно одне від одного розглядати та затверджувати відповідні місцеві бюджети.

Децентралізація - це передача значних повноважень та бюджетів від державних органів органам місцевого самоврядування. Так, аби якомога більше повноважень мали ті органи, що ближче до людей, де такі повноваження можна реалізовувати найбільш успішно.

Актуальність теми дослідження визначається важливістю реалізації в Україні демократичних реформ, об'єктивними процесами розвитку й реформування суспільства в цілому, необхідністю проведення адміністративної реформи в державі.

Важливе значення для випускної роботи мають праці таких вчених, як: Сунцової О., Калинюка Н., Арабчука Я., Баранової В., Немченко Г.

Метою випускової роботи є на основі узагальнення теоретичних доробок у сфері децентралізації місцевих бюджетів запропонувати

рекомендації щодо визначення стратегічних орієнтирів у розвитку місцевих бюджетів, в тому числі на прикладі м.Одеси.

Для виконання поставленої мети необхідним вирішення низки завдань:

- визначити сутність місцевих бюджетів;
- узагальнити теоретичні основи децентралізації;
- розглянути теоретичні та законодавчі основи місцевих бюджетів;
- проаналізувати функціонування місцевих бюджетів на прикладі міста Одеси;
- запропонувати стратегічні орієнтири у розвитку місцевих бюджетів.

Предметом дослідження є теоретичні, методологічні, прикладні аспекти функціонування місцевих бюджетів в умовах децентралізації.

Об'єктом дослідження є процеси функціонування місцевих бюджетів в умовах децентралізації.

У роботі використовувались різні методи дослідження, серед них: емпіричні (спостереження та опис), методи системно-структурного аналізу, методи порівняння, загально-наукові методи та підходи (історичний, абстрактний, логічний, аналіз та синтез).

Для всебічного розкриття проблеми використано значну кількість спеціальних літературних та статистичних джерел, законодавчих і нормативних актів, періодичні видання, дані інтернету.

За результатами досліджень було надруковано наукові статті «Бюджетна децентралізація: стан та перспективи», яка опублікована у «Науковому віснику» №6, 2016, «Проблеми фінансової децентралізації в Україні», яка опублікована в «Економіка харчової промисловості»1/2016.

Практичне завдання одержаних результатів полягає у можливості використання розробок на практиці, що дозволить покращити надходження до місцевого бюджету, його використання та підняти соціально-економічну ефективність в умовах децентралізації.

ВИСНОВКИ

З проведеного дослідження можна зробити такі висновки:

- міське самоврядування, як і держава, є інструментом, який надає суспільні послуги, і для надання таких послуг їм необхідна стабільна та фінансово сильна доходна база. Від того, на скільки наповнений місцевий бюджет, залежить повноцінний розвиток регіону;
- існує проблема нестачі фінансових ресурсів для реалізації покладених на місцеві самоврядування повноваження, оскільки всі кошти направлялись до центру, а на місцевому рівні залишаються кошти в недостатньому обсязі. Також негативним явищем є недосконале законодавство;
- в цілому спостерігається позитивна динаміка, надходження до місцевого бюджету Одеси збільшуються. Можна зробити висновок, що це спричинено ростом попиту на готельні послуги (туристичний збір), але і інфляцією (ціни на ці послуги також зросли); індексацією нормативної грошової оцінки землі та скасування пільг зі сплати земельного податку окремим категоріям землекористувачів, відповідно Закону України від 28.12.2014р. №71-VIII «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової системи» (плата за землю); підвищенням податкової дисципліни (Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, Єдиний податок, Збір за місця для паркування транспортних засобів), але і знеціненням грошової одиниці: по факту спостерігається збільшення, а реально – ні. Однією з причин, які посприяли збільшенню надходження єдиного податку до бюджету міста Одеси в 2015 році в порівнянні з 2014 роком є збільшення обсягу доходу суб'єктів господарювання, які застосовують спрощену систему оподаткування, обліку та звітності з 1 січня 2015 року;
- перевищення рівня інфляції за рівень надходжень податку на доходи фізичних осіб. Це є негативною тенденцією, адже по факту є

позитивна динаміка надходжень, але реально кількість реалізованих проектів, які могли використати ці кошти зменшується. А також, доходи фізичних осіб, на жаль, збільшились не завдяки економічному росту, а через знецінення грошової одиниці у тому числі;

- не зважаючи на істотну кількість джерел наповнення місцевих бюджетів існує проблема нестачі фінансових ресурсів для реалізації покладених на місцеві самоврядування повноваження, оскільки всі кошти направляються до центру, а на місцевому рівні залишаються крихти;

- щодо видаткової частини, то ситуація в місті Одеса говорить про те, що обсяг поповнювався, але, на жаль, значна частина спрямовувалась на капітальні видатки, погашення основної суми боргу. Дуже мало коштів направлялось для покращення інноваційної, інвестиційної діяльності міста. Так, існує ряд програм, які покликані забезпечувати розвиток як соціальної сфери, так і інфраструктури і інноваційної діяльності, але вони недостатні. Залишається багато проблем (наприклад, незадовільний стан житлово-будівної сфери, соціально-економічна незадоволеність населення), які допоможе вирішити децентралізація (наприклад, створення ОСББ, передача більшої самостійності місцевим бюджетам);

- на сьогодні в Україні відсутні органи управління інвестиціями. У державі не розроблений план, програма соціально-економічного розвитку не лише регіонів, але і держави в цілому на 5-20 років. Тому здійснити прогнозування на тривалий час майже неможливо, що не сприяє інвестиційній привабливості як регіонів, так і держави. Таким чином, і регіональна влада, і держава, повинні підтримувати бізнес, зростання якого, сприятиме збільшенню надходжень коштів до бюджету усіх рівнів. У той же час, бізнес має підтримувати громади, державу і разом приймати рішення щодо розвитку регіону. Успішна реалізація запропонованих напрямків інвестування створить додаткові робочі місця, збільшить ВВП регіону та надходження до місцевого бюджету, а разом із тим, підвищить життєвий рівень населення;

- контроль за роботою (державний аудит) та співпраця з місцевими органами влади та самоврядування – це шлях до вдосконалення місцевих бюджетів, а отже і покращення добробуту населення в країні. Роль і значення державного аудиту сьогодні зростає не тільки для підвищення ефективності управління формуванням та використанням коштів місцевих бюджетів, але й для боротьби з корупцією, тіньовою економікою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. О. О. Сунцова. Місцеві. Фінанси. [Текст] Навчальний посібник. /О.О. Сунцова // К.: Центр учбової літератури, 2010. — 488 с.// С. 57-61
2. Сутність та необхідність місцевих бюджетів: економічний зміст і структура місцевих бюджетів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/vnz/reports/econom_pidpr/21811/
3. Закон України Про місцеве самоврядування в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>
4. Бюджетний кодекс України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
5. Брехня «Дзеркало тижня. Україна» Оксана Сироїд №2, 22 січня. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gazeta.dt.ua/internal/brehnya-zakonoproektu-pro-vnesennya-zmin-do-konstituciyi-v-chastini-tak-zvanoyi-decentralizaciyi-yakiy-mozhe-z-yavitisya-v-parlamenti-nastupnogo-tizhnya-prisvyachuyetsya-.html>
6. Калінюк Н. Бюджетна децентралізація в країнах з перехідною економікою / Н.Калінюк // 36. наук. пр. УАДУ при Президентові України. – 2002. – Вип. 2. – С. 322-328.
7. Теорія та практика державного управління: зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ “Магістр”, 2015. – Вип. 1 (48). – 256 с. Таукешева Т. Д., Даудова Г. В. Бюджетна децентралізація як чинник зміцнення місцевого самоврядування в Україні
8. Баранова В.Г., Немченко Г.В. БЮДЖЕТНА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ [Текст] /Баранова В.Г., Немченко Г.В.// Науковий вісник №6, 2016
9. Управління фінансовими ресурсами місцевого бюджету: [монографія] / Л. Ф. Кондусова, І. І. Нескородєва, І. І. Алексєєнко та ін. – Х.: Вид. ХНЕУ, 2011. – 289 с.

- 10.Європейська хартія місцевого самоврядування Рада Європи; Хартія, Міжнародний документ від 15.10.1985. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_036
- 11.Дмитровська В.С. Теоретичні засади формування доходів місцевих бюджетів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pu.if.ua/depart/Finances/resource/file/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA/2014-2/statti/6.pdf>
- 12.Бюджет-2016. Тут похована децентралізація. Олександр Слобожан — "Українська правда" 16 грудня 2015[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/columns/2015/12/16/572561/>
- 13.Індексована земля «Дзеркало тижня. Україна» Володимир Чопенко №2, 22 січня 2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://gazeta.dt.ua/ariculture/indeksovana-zemlya-_.html
- 14.Розумна децентралізація: шлях до економічного процвітання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://constitution.gov.ua/publications/item/id/66>
15. Пояснювальна записка про виконання бюджету м. Одеси за 2011 рік [Текст]
- 16.Пояснювальна записка про виконання бюджету м. Одеси за 2012 рік [Текст]
- 17.Пояснювальна записка про виконання бюджету м. Одеси за 2013 рік [Текст]
- 18.Пояснювальна записка про виконання бюджету м. Одеси за 2014 рік [Текст]
- 19.Пояснювальна записка про виконання бюджету м. Одеси за 2015 рік [Текст]
- 20.Бюджетний кодекс України, ст. 69,69-1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
- 21.Проект «Популярна економіка: ціна держави», с.6, (№36) 30 грудня 2015 р. [Текст]

22. Фінансова спроможність — запорука існування громад Ярослав АРАБЧУК, [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.galychyna.if.ua/publication/society/finansova-spromozhnist-zaporuka-isnuvannja-gromad/print.html>
23. Фінансова децентралізація – основна складова спроможної громади, Арабчук Ярослав Ілліч, Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування 2016 № 1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://el-zbirn-du.at.ua/2016_1/18.pdf
24. У 2016 році посилення місцевих бюджетів стане ще більш відчутним, - Володимир Гройсман [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://decentralization.gov.ua/news/item/id/1322>
25. Калетнік Г. М., Мазур А. Г., Кубай О. Г. Державне регулювання економіки: Навчальний посібник. - К.: "Хай-Тек Прес", 2011. - 428 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/1787041238741/ekonomika/derzhavne_regulyuvannya_sotsialno-ekonomichnogo_rozvitku_regioniv
26. Державний аудит - Дікань Л.В. -Методика проведення аудиту виконання місцевих бюджетів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://westudents.com.ua/glavy/6347-102-metodika-provedennya-audituvikonannya-mstsevih-byudjetv.html>
27. Фінансова децентралізація [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.centre-reform.org/novini/f%D1%96nansova-decentral%D1%96zac%D1%96ya-abo-shho-robiti-z-groshima.html>